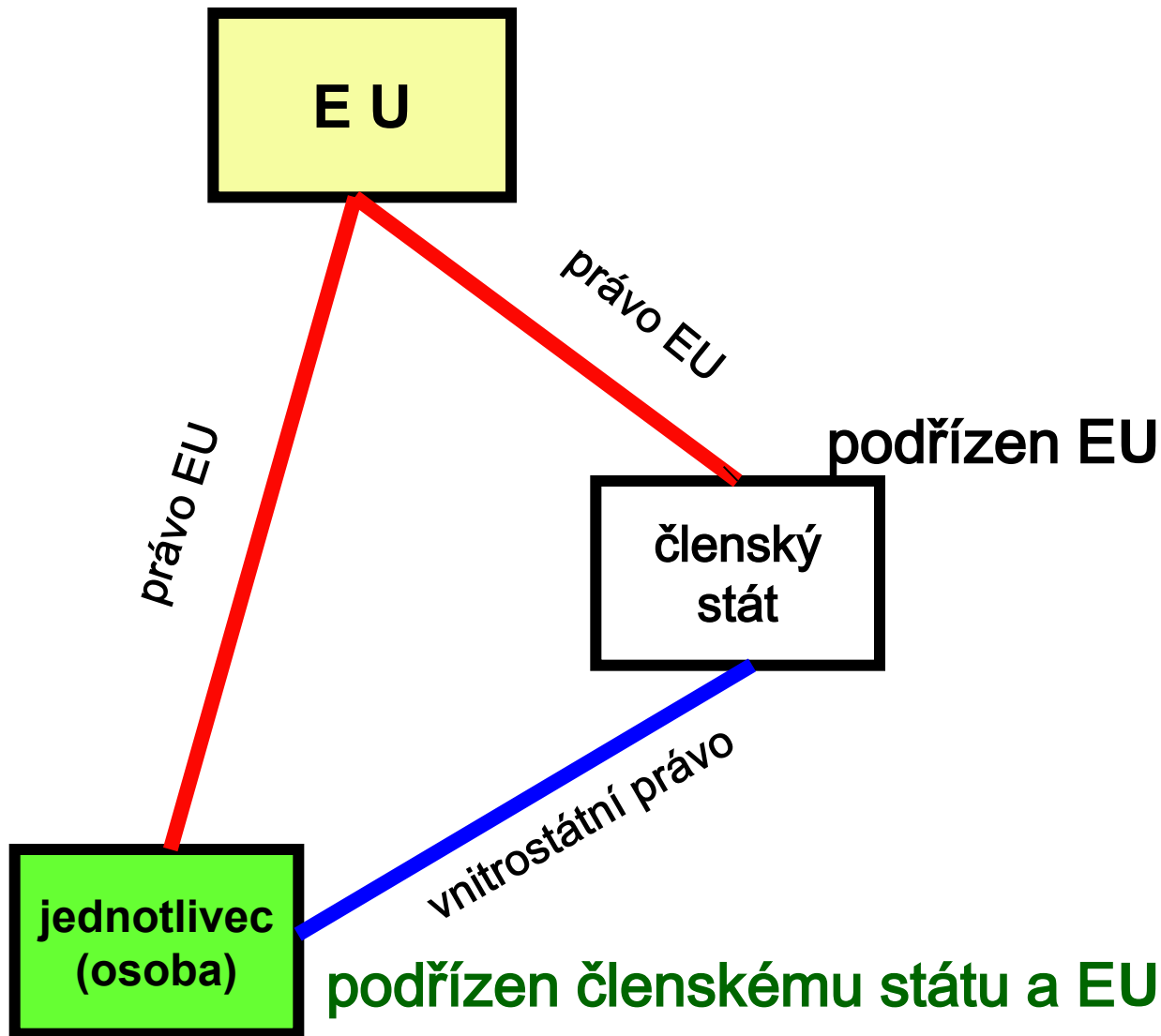


PRÁVO EVROPSKÉ UNIE

Úvodní část - PRAMENY (podrob.)

2022



System práva EU

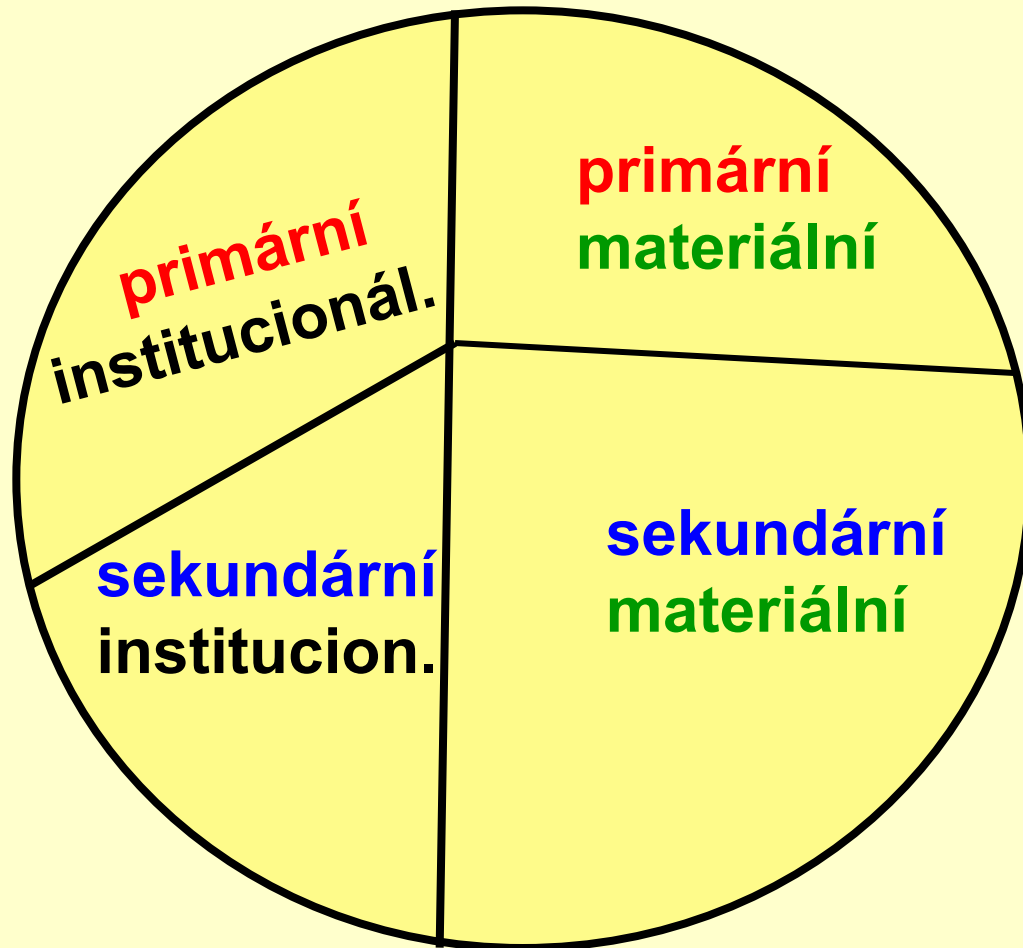
1. horizontální uspořádání:

- institucionální
- materiální – „odvětví“

2. vertikální uspořádání (právní síla):

- primární právo (zřizovací smlouvy – mezi členskými státy)
- sekundární právo (vytvářené institucemi EU)

System práva EU - schéma



Právo EU jako integrační nástroj

- **právo jako integrační nástroj** nadstátního prostředí
- **2 metody úpravy:**
 - *samostatná unijní úprava (primární, nařízení) – paralelně s vnitrostát. právem*
 - *určování obsahu vnitrostátní úpravy (směrnice)*
- *zajímají nás směrnice?*

Prameny práva EU

- **primární právo:**
 - **mezinárodní smlouvy** („zřizovací“) mezi členskými státy + Listina základních práv EU + obecné zásady práva EU
- **sekundární právo – legislativní akty:**
 - nařízení
 - směrnice
 - rozhodnutí
- ***nelegislativní akty Komise***
- **mezinárodní smlouvy uzavírané EU**
- **obecné zásady práva EU**

Primární právo EU – zřizovací smlouvy

1. **Pařížská smlouva** (o zřízení **ESUO**) (podeps. 1951/v platnost 1952),
 - 2.-3. **Římské smlouvy** (o zřízení **EHS a Euratomu**) (1957/1958)
(dnes místo EHS - **SMLOUVA O FUNGOVÁNÍ EU**, EURATOM zachován)
 4. Úmluva o společných orgánech (Slučovací smlouva) (1965/1967),
 5. **Jednotný evropský akt** (1986/1987),
 6. **Maastrichtská smlouva o Evropské unii** (1992/1993), dnes **SMLOUVA O EU**
 7. **Amsterodamská** smlouva (1997/1999),
 8. **Smlouva z Nice** (2000/2003),
 9. Smlouva o **ústavě pro Evropu** (Ústava EU) - podeps. 2004, nevstoupila v platnost,
 10. **Lisabonská smlouva** (2007/2009).
- + smlouvy rozpočtové a smlouvy o přístupu nových členů**

Spojené království Velké Británie a Severního Irska vystoupilo k 31. lednu 2020

Současný stav smluv primárního práva

I. Smlouvy základní, trvale platné:

1. Smlouva o fungování EU (býv. Smlouva o založení EHS/ES)

2. Smlouva o EU (Maastrichtská)

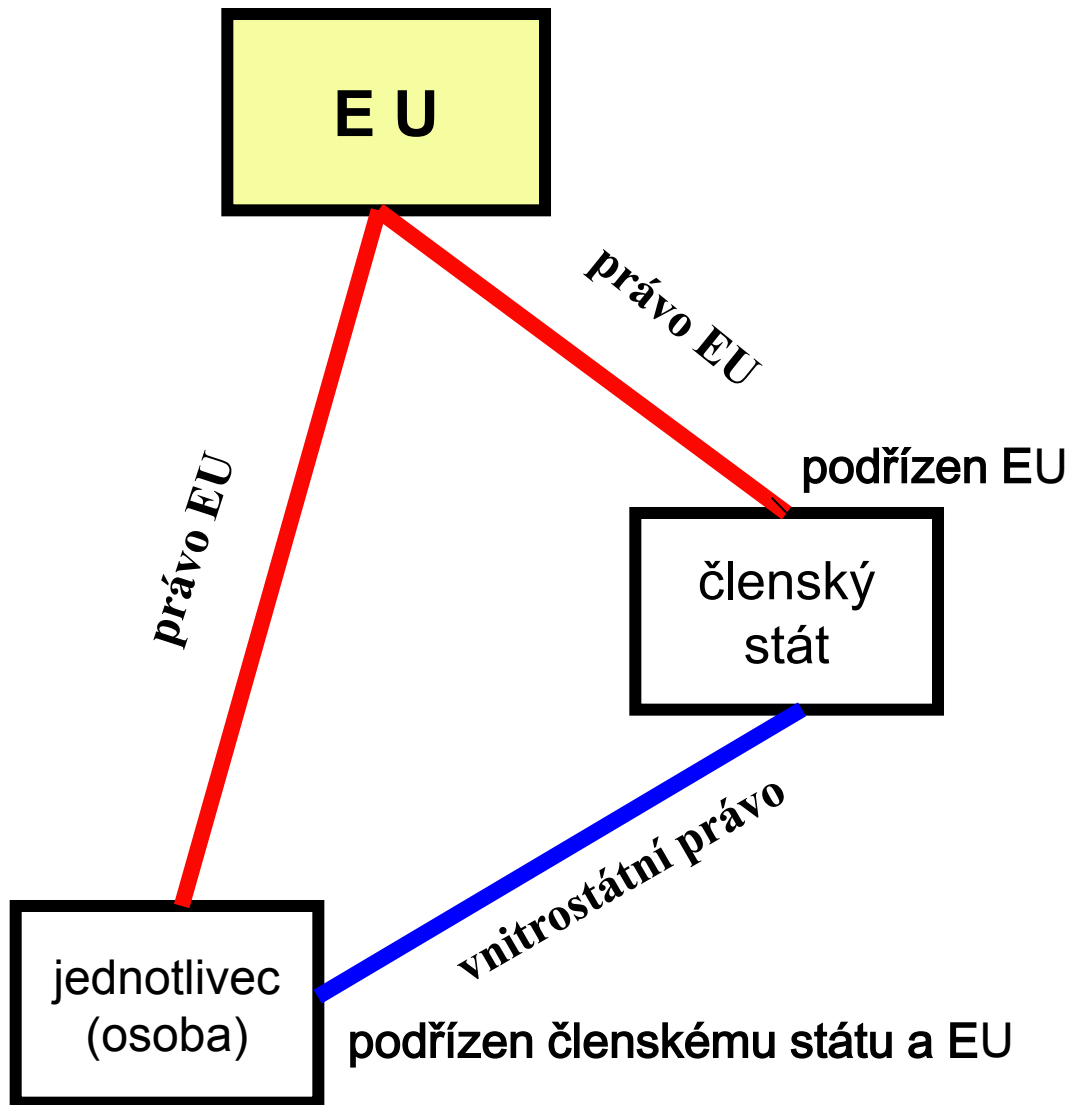
(3. Smlouva o EURATOMu)

II. Smlouvy revizní, jejichž funkce končí zapracováním jejich obsahu do smluv základních:

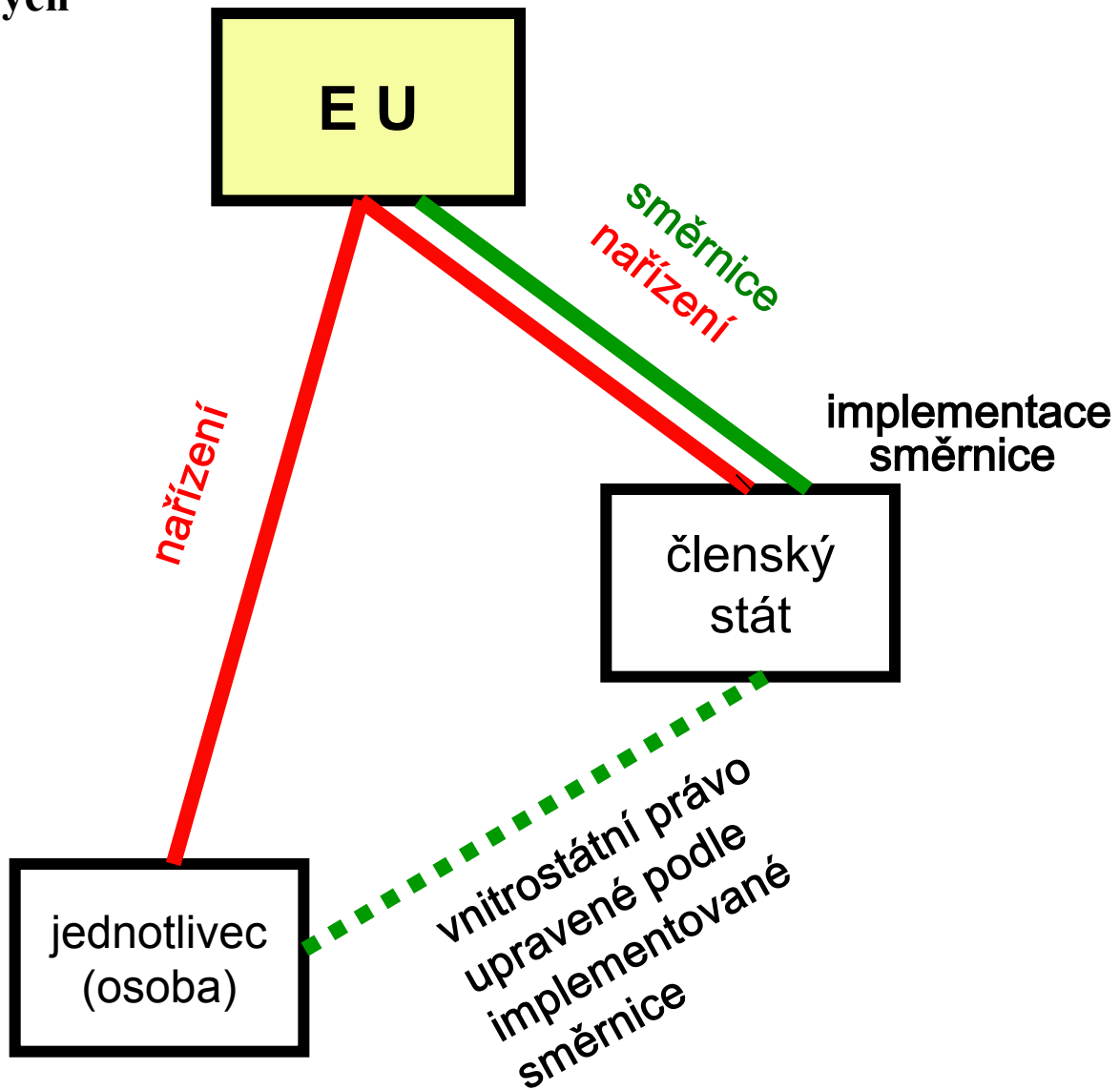
= všechny ostatní (*Slučovací smlouva, Jednotný evropský akt, Amsterodamská, Niceská, Lisabonská*)

(na tyto smlouvy se již dnes neodvoláváme, jsou zapracovány do smluv základních, mají dnes již jen historický význam)

III. Všechny přístupové smlouvy a smlouva o vystoupení GB



**prameny sekundárního
práva v jednotlivých
vztazích**



Nařízení: nahrazuje nebo doplňuje naše zákony

- **Základní charakteristika nařízení:**
- = „unijní zákon“ platný stejně v celé EU
- je přijímáno zpravidla tam, kde je **nezbytná jednotná úprava v celé EU** z těchto důvodů:
- předmětem úpravy jsou právní vztahy na úrovni unijní - proto nemohou být upraveny vnitrostátně (zejména oblasti s výlučnou pravomocí EU, ale i další - např. sociální zabezpečení migrujících osob),
- unifikace vnitrostátních úprav cestou jejich nahrazení nařízením (zjevná unifikace).
- *(výjimka: GDPR – velmi specifické)*

Směrnice: ponecháváme si naše zákony, ale jejich obsah je předurčen směrnicí, tedy Unií

- **Základní charakteristika směrnice**
- *používá se zpravidla tam, kde pravomoc EU ponechává právní úpravu dané oblasti vnitrostátnímu právu –*
- *je nástrojem pro ovlivnění obsahu vnitrostátního práva ve směru unijních zásad:*
 - *- sbližování (harmonizace) obsahu vnitrostátních pravidel, někdy téměř (skrytá) unifikace,*
 - *- vytváření minimálního (evropského) standardu vnitrostátní úpravy*

Ukázka směrnice (ochrana spotřebitele)

Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a konkurentů existovaly přiměřené a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání nepřiměřených podmínek ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.

Členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele. **(MINIMÁLNÍ STANDARD HARMONIZACE)**

Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 31. prosince 1994. Neprodleně o nich uvědomí Komisi. (TRANSPOZIČNÍ LHŮTA)

Tato opatření přijatá členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení.

Členské státy sdělí Komisi znění hlavních ustanovení vnitrostátních právních předpisů, které přijmou v oblasti působnosti této směrnice (Komise to kontroluje).

Směrnice - provedení

- transpozice
- implementace

Transpozice směrnice

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/40/EU ze dne **3. dubna 2014** o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se výroby, obchodní úpravy a prodeje tabákových a souvisejících výrobků a o zrušení směrnice 2001/37/ES
- Text s významem pro EHP
- **Článek 29 - Provedení**
- 1. Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do **20. května 2016**. Neprodleně o nich uvědomí Komisi.
- TRANSPOZIČNÍ LHŮTA JE ZDE NĚCO PŘES DVA ROKY (obvyklé)
- 2. Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. ...
- 3. Členské státy sdělí Komisi znění hlavních ustanovení vnitrostátních právních předpisů, které přijmou v oblasti působnosti této směrnice.
- **Článek 32 - Vstup v platnost**
- Tato směrnice vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Následky *netranspozice* směrnice členským státem řádně a včas

- řízení před Komisí (+ před Soudním dvorem) (bylo porušeno právo!)
- přímý účinek směrnice
- nepřímý účinek směrnice
- odpovědnost typu Francovich

Další pramen práva EU – obecné zásady

Kategorizace norem práva EU podle *způsobu, resp. subjektu jejich tvorby*

- 1. právo primární,
- 2. právo sekundární (+ terciární – nelegislativa)
- 3. mezinárodní smlouvy uzavírané EU,
- 4. **obecné zásady** vznikající zobecňováním jak
 - existujících pravidel práva EU, tak i
 - ústavních systémů členských států(jsou na úrovni primárního práva).
 - Formulace (znění): judikatura Soudního dvora

Pojem obecných zásad a jejich existence

- Obecné zásady = **obsahově obecná, relativně abstraktní pravidla** příslušného právního systému
 - výčet a obsah není zcela jednoznačný, i když je relativně určitý

POZOR – OBECNÉ ZÁSADY PRÁVNÍ jsou něco jiného !

- ***Východiska pro existenci obecných zásad práva EU:***
- 1. *Obecné principy budování celého právního systému EU*
- 2. *Žádný právní řád nemůže ve svých předpisech pamatovat na každý detail úpravy. Konkretizace existujících pravidel a zaplňování mezer - judikatura soudů.*

Zdroje obecných zásad unijního práva

- **1. primární právo EU** (Soudní dvůr je dedukuje z celkového smyslu a zaměření Smluv)
- **2. vnitrostátní právní řády** členských států (ústavy). Právo EU nemůže existovat odtrženě od právních řádů členských států (právní postavení jednotlivce).
- *Proto: obecné zásady jsou závazné na úrovni primárního práva*

Závěry pro právo EU

- Pojem obecné zásady: obecná zásada určitého právního systému (práva EU) netvoří konkrétní pravidlo, ale
 - **prostupuje celým právním systémem a zpřesňuje tak obsah konkrétních pravidel**
- *Ze zásad existují výjimky.* Tyto výjimky ale musí být opodstatněné, zpravidla na základě jiné zásady (konflikt dvou zásad).

Úplný přehled zásad práva EU - 1

- **1. Axiomatické zásady (OBECNÉ ZÁSADY PRÁVNÍ)**
- - týkají se vůbec pojmového vymezení právního řádu jako takového
- - nevycházejí z konkrétního právního řádu
- - je nepochybné, že sem patří zásady, které vyjadřují axiomy práva jakožto normativního systému vynucovaného státem
- - př.: *nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet*, ***pacta sunt servanda***
- = V matematice: *platí-li že je-li $a < b$ a $b < c$, pak $a < c$.*

Úplný přehled zásad práva EU – 1a

- **2. Obecné zásady, které se týkají postavení jednotlivce a které mají původ ve vnitrostátních právních rádech členských států.**

Zásada ochrany základních lidských práv,

-- ***právní jistoty***, která zahrnuje

- nabytá práva (vested rights) a zákaz retroaktivity,
- legitimní očekávání,

-- ***práva na řádný proces***, která zahrnuje

- právo být slyšen,
- právo na obranu,
- právo na styk s advokátem,

-- ***rovnosti (zákaz diskriminace***, s výjimkou zákazu diskriminace podle státní příslušnosti - viz kategorie 3).

Podmínkou je, že tyto zásady vnitrostátního práva musí být použitelné i v právu unijním.

Úplný přehled zásad práva EU - 2

- **3. Systémové zásady vlastní unijnímu právu jakožto právu nadstátní organizace.** Týkají se vztahu této organizace k členským státům a jejího fungování. Jsou to:
 - **a) zásada týkající se pravomoci EU** ve vztahu k členským státům:
 - - zásada svěřených pravomocí která zahrnuje zásady
 - - **subsidiarity**
 - - **proporcionality**

Úplný přehled zásad práva EU - 3

3. *Systémové zásady vlastní unijnímu právu jakožto právu nadstátní organizace – pokračování:*

b) zásady pro aplikaci unijního práva v členských státech, a to

- *zásada **effet utile*** unijního práva, jejímž projevem jsou

- *zásada **přednosti**,*

- *zásada **přímého účinku**,*

- *zásada **odpovědnosti členského státu za porušení unijního práva vůči jednotlivci**,*

c) specifická zásada týkající se **obsahu unijního práva: *zákaz diskriminace osob podle státní příslušnosti.***

Poznámky k některým uvedeným zásadám

- Ke kategorii 1:
- Zvláštní pozornost v současné době zasluhuje zásada ***neznalost zákona neomlouvá (text v příslušném jazyce)***.

Rozh. Scoma Lux C-161/06

- Ke kategorii 3:
- Zásada ***effet utile*** není v nauce zatím obecně uznávána jako obecná zásada unijního práva.

Legislativní postupy v EU

- **řádný** = Rada **spolurozhoduje** s Evropským parlamentem, Rada přitom rozhoduje **kvalifikovanou většinou**
- **zvláštní** = popsány ve Smlouvě o fungování EU

Řádný legislativní postup 1

- KOMISE předloží **návrh** EP a RADĚ
- **změna návrhu** Komise: RADA
jednomyslně
- **první čtení**
 - začíná EP: svůj postoj předloží Radě
 - Rada schválí - **přijato**
 - Rada neschválí – první čtení (projednání)
v Radě, výsledek: postoj Rady

Řádný legislativní postup 2

- **druhé čtení**
 - 1. EP schválí postoj Rady – **přijato**
 - 2. EP odmítne zcela – **nepřijato**
 - 3a. EP navrhne změny a Rada je schválí: **přijato**
 - 3b. EP navrhne změny a Rada všechny neschválí: **dohodovací výbor** ----- **kompromis**
 - změna návrhu neschválená Komisí: Rada jednomyslně
 - **Dohodovací výbor**: kompromis projednán EP a Radou ve **třetím čtení**
 - musí být **přijat** do 6 týdnů Radou a zároveň EP, jinak **nepřijato**
- RADA rozhoduje **kvalifikovanou většinou**, není-li uvedeno jinak

Nelegislativní právní akty

- **hierarchicky nižší typ unijních normativních aktů** jsou nelegislativní akty s obecnou působností
- čl. 290 a 291 SFEU (**terciární normotvorba**) - přijímané Komisí
- **jejich počet mnohonásobně převyšuje počet legislativních aktů sekundárního práva**
- **1. v přenesené (delegované) pravomoci**
- Tyto akty doplňují nebo dokonce mění některé prvky legislativního aktu, které nejsou podstatné, a to **na základě zmocnění obsaženého v tomto aktu.**
- Označení „**v přenesené pravomoci**“.
- **2. k provedení (implementaci) aktů sekundárního práva** v případech, kdy je implementace předpisu nutná na unijní úrovni (označení „**prováděcí**“).